

5. Gminny Program Opieki nad Zabytkami

Zastosowanie

Gmina

Przesłanki i cel stosowania

Wdrożenie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wynika z ustawowych obowiązków władz samorządowych w zakresie kultury i ochrony zabytków zgodnie z zapisem ustaw - art. 7, ust. 1, pkt. 9 *ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późniejszymi zmianami) oraz art. 87 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. Nr 163 poz. 1568). Artykuł ten stanowi, że:

- wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami,
- gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

Cele i priorytety wyznaczone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami wynikają zarówno z wymagań ustawowych, jak również podporządkowane są głównemu celowi działań samorządu, jakim jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju gminy, prowadzącego do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. W myśl art. 87 ust.2 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) Gminny Program Opieki nad Zabytkami ma na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Korzyści i koszty

Podstawowe korzyści wynikające z zapewnienia trwania i wzbogacania dziedzictwa kulturowego gminy poprzez wprowadzenie ich do jej programu rozwojowego to wzrost atrakcyjności krajobrazu oraz wzrost atrakcyjności ekonomicznej regionu. Dziedzictwo kulturowe zarówno materialne jak i niematerialne może stanowić istotną przesłankę dla rozwoju turystyki i przedsiębiorczości lokalnej. Wśród korzyści wynikających z podnoszenia jakości środowiska kulturowego gminy należy wymienić również:

- kreowanie wizerunku gminy jako miejsca o wysokiej jakości środowiska życia,
- wzmocnienie identyfikacji mieszkańców z miejscem zamieszkania i integracja społeczności przy pomocy określonych wartości i ideałów kulturowych,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i wpisanie go w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz,
- zachowanie oryginalności, odmienności gminy pozwalające na identyfikację kulturową w zglobalizowanym świecie.

Korzyścią dla gminy o charakterze organizacyjnym jest uporządkowanie gospodarki przestrzennej poprzez posługiwanie się aktualnym stanem wiedzy na temat istniejących w gminie obiektów zabytkowych skoordynowanych z zasobami i wytycznymi uzyskanymi w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków. Gminny program opieki nad zabytkami jest więc istotnym elementem usprawniającym prowadzenie polityki przestrzennej przez gminę oraz komunikację z WUOZ.

Jeżeli chodzi o koszty, to dotyczą one głównie obowiązku dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, co spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych. *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* nakłada na właścicieli i użytkowników obowiązek dbania o zabytek. Wsparciem dla nich mogą być środki z budżetu państwa lub ze specjalnie powołanych do tego funduszy, w tym funduszy pomocowych Unii Europejskiej. Program opieki nad zabytkami powinien wspierać działania zmierzające do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Biorąc pod uwagę specyfikę gminy i szanse jej rozwoju można wskazać następujące czynniki negatywne, mające wpływ na jej dziedzictwo kulturowe:

- niekontrolowana akcja inwestycyjna bez uwzględnienia walorów środowiska kulturowego (w tym budownictwo mieszkalne na obszarach nie związanych

z historycznie ukształtowaną siecią osadniczą), w której interes indywidualny przedkładany jest ponad dobro i wartości ogólne,

- zagrożenia zwłaszcza ze strony przemysłu dla środowiska naturalnego, którego jakość warunkuje stan krajobrazu kulturowego (zanieczyszczenie środowiska),
- niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony i rewaloryzacji zabytków,
- kryzys finansów publicznych.

Procedura i harmonogram wdrożenia

Etapy szczegółowe procedury		Rezultat	Tygodnie												Szacunkowy nakład pracy w osobodniach		
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	JST	Ekspert	
1	Gromadzenie i analiza ogólnodostępnych materiałów dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy (dokumenty gminy, jednostek kultury, organizacji społecznych i inne źródła).	Zgromadzenie materiałów, wstępne rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego gminy	x													5	3
2	Opracowanie listy podmiotów, z którymi będą prowadzone konsultacje w sprawie kształtu programu.	Lista podmiotów konsultowanych	x													1	-
3	Opracowanie listy obiektów zabytkowych podlegających wizytacji w terenie.	Lista wizytowanych obiektów		x												2	1
4	Sporządzenie harmonogramu spotkań konsultacyjnych eksperta.	Wyznaczenie terminu spotkań z podmiotami konsultowanymi		x												1	-
5	Spotkania konsultacyjne eksperta z uczestniczącymi w przygotowaniu programu przedstawicielami urzędu gminy oraz Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.	Weryfikacja i uzupełnienie posiadanych materiałów (listy podmiotów konsultowanych, listy obiektów)			x											2	2
6	Wizytacja przez eksperta obiektów zabytkowych w terenie w celu zweryfikowania danych zawartych w zgromadzonych materiałach ze stanem faktycznym obiektów.	Zgromadzone dane na temat faktycznego stanu obiektów zabytkowych			x											3	1
7	Opracowanie zgromadzonych materiałów i przygotowanie projektu Programu	Wersja robocza Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami				x	x									9	1
8	Przedstawienie przez eksperta wstępnej wersji opracowania na spotkaniu w urzędzie gminy i Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.	Konsultacje projektu Programu w urzędzie gminy i WUOZ				x	x									2	2

Podniesienie jakości działania urzędów i usług dla mieszkańców poprzez wdrożenie zaktualizowanej Metody PRI w gminach i powiatach

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Etapy szczegółowe procedury		Rezultat	Tygodnie												Szacunkowy nakład pracy w osobodniach		
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	JST	Ekspert	
			9	Uzupełnienie danych dotyczących obiektów zabytkowych i innych danych, niezbędnych do opracowania programu w jego końcowej wersji.	Komplet danych niezbędnych dla sporządzenia Programu				x	x							
10	Weryfikacja i uzupełnienie treści Programu, prace edytorskie.	Opracowanie wersji ostatecznej Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami				x	x									5	2
11	Prezentacja i dyskusja końcowej wersji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na spotkaniu w urzędzie gminy.	Ostateczna wersja Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami				x	x									2	2
Razem												35	15				